

Реферат на тему: "Неоміфологічність роману Дж. Р. Р. Толкієна "Володар кілець""

Джон Толкін

Реферат на тему:

Неоміфологічність роману

Дж.Р.Р. Толкієна "Володар кілець"

Творчий доробок Дж.Р.Р.Толкієна є яскравим свідченням того, що митець ніколи не обмежується існуючими літературними законами та домінуючою лінією мистецтва. Автор роману "Володар кілець" прагнув відродження старих традицій за допомогою нових засобів, залучаючи у цей процес міф та ігноруючи критику ексцентричного ставлення до канонів письменства. "Толкієн покликаний писати не лише літературні, а й міфологічні твори"[1]. Герой цього автора позбавлений індивідуальності в усталеному розумінні саме тому, що в космічних міфах людина розташована на другому плані, а домінуючим є Всесвіт. Якщо У.Шекспір змальовував характери та процес їх розвитку на тлі історії, Толкієн створює новий світ та новий міф [2]. Такий підхід є результатом філологічного зацікавлення міфом та бажання подарувати Англії, "найдеміфологізованішій країні в Європі", ту міфологію, якої вона не мала на протязі минулих століть під впливом нормандського вторгнення у 1066 році та індустріальної революції.

Роман "Володар кілець" можна назвати фантазією автора, що породжує ірреальні особистості та обставини. Корені такого космологічного світогляду сягають фольклору-казок, саг, балад та епосів. Саме фольклорні мотиви віри в драконів, ельфів та чаклунів відображено в магії Серединної Землі, що здатна впливати на навколишній світ та створювати ірраціональні причинно-наслідкові зв'язки (наприклад, магичне кільце (причина) має здатність робити носія невидимим (наслідок)) [3]. Магія "Володаря кілець" має сюжетно-формулюючий характер, прислужує змалюванню художніх образів та наголошує на ідеї твору. Від результатів дії магії залежить побудова подорожі — звитяги Товариства Кільця. Саме ця подорож є сюжетною основою роману. У творі зображені дружні персонажі або магичні речі, які виступають у ролі чарівних помічників та чарівних засобів [4]. Тобто магичні дії або речі допомагають героєві подолати перешкоди до певної мети, як у "чарівній казці".

Заслугує нашої уваги концепція евкатастрофи (eucatastrophe), яка є, за думкою Толкієна, найважливішою складовою оповіді про Казкову Країну. Ця концепція є результатом втілення сюжетної магії "Володаря кілець", найвищим проявом якої автор бачить Воскресіння Христа — катастрофу позитивну, що змінює події на краще та винагороджує надію й сподівання [1].

У багатьох епізодах роману магія має художню цінність. Вона істотно збагачує

образи твору, засвідчує їх позитивну (Гендальф) або негативну (Саурон) сутність. Так, наприклад, Гендальф за допомогою магічних дій розпалює багаття, захищаючись від вовків, освітлює посохом шлях у печерах Морії; Саурон насилає ніч на землі Мордору тощо. Але слід відзначити, що вплив магії на розвиток сюжету має другорядне значення. Вона також лише опосередковано характеризує персонажів, тобто через відношення до тієї чи іншої моральної або філософської проблеми. Найважливіший наголос робиться саме на ідеї твору. Наприклад, за допомогою магії акцентується ідея особистого вибору та самопожертви в ім'я недосяжного ідеалу перемоги добра над злом (зустріч Товариства Кільця з королевою ельфійської країни Голадріель та спокуса зречення участі у подорожі до країни Зла — Мордону); наголошується на проблемі відповідальності за вибір та його наслідки не лише для індивідуума, але й для суспільства (Голадріель за допомогою магічного дзеркала демонструє Фродо і Семові, що майбутнє Серединної Землі залежить від їх особистої звитяги).

Безумовно, головною в романі є магія Кільця Влади. На його знищення спрямована діяльність Товариства Кільця, що складає фабулу твору:

Три Кільця — можновладнішим з Ельфів земних,
Сім — величніших з Гномів в скарбниці бездонні,
Дев'ять — Смертним, що смерть прибере їх усіх,
І Одне — Князю Темряви на темнім троні
У Мордорі, де завше панує Пітьма.
Одне над усіми, Одне, що знайде їх,
Одне, що згуртує і в темін зведе їх
У Мордорі, де завше панує Пітьма.

Але Толкієн залишає у романі Абсолютну Владу у нереалізованому, потенційному стані. Цей стан поступово створює напругу на тлі "Володаря Кілець". Серединна Земля постійно знаходиться на межі катастрофи, яка може бути викликана отриманням Абсолютної Влади кимсь з героїв твору. Також автор наголошує на спорідненій сутності Абсолютної Влади та Абсолютного Зла, що спотворюють та руйнують особистість.

Такий ідейно-спрямований характер магії в романі "Володар кілець" є найцікавішим завдяки його нетрадиційності та новітності використання з метою загострення уваги читача на сучасних філософських проблемах. Феномен осучаснення стародавнього міфопоетичного світосприйняття дозволяє вважати цей твір нео-міфологічним. Нео-міфологічність "Володаря кілець" має універсальний характер, тому що "міф є лише тоді достовірним, коли ґрунтується на загальній найвеличнішій правді" [1]. Ця правда вміщує не лише історичну пам'ять людства, що зберігається опосередковано в міфах, але й переосмислення існуючого стану речей. Проблематикою особистісної відповідальності та самовизначення, влади та тоталітаризму опікується значна частина літературного доробку минулого століття за допомогою притчі (твори Голдінга), антиутопії (твори Оруела) та ін. Але на відміну від інших Толкієн вважає, що "значущість міфу не може бути досягнута аналітичним шляхом" [1,52]. Слід визнати той факт, що нео-міфологія "Володаря кілець" має невичерпний характер. Сутність її

визначається деякими дослідниками, як "розповідь, що втілює найглибші почуття певного суспільства у певний час" [2].

Нео-міфологія використовується як підґрунтя для аналізу низки "споріднених явищ". Такі "споріднені явища", коли вони взяті з міфу або фольклору, неодмінно несуть у собі принципові характеристики міфу і фольклору, зокрема притаманну їм поетику. Тобто ми припускаємо існування в творах Толкієна міфо-фольклорної поетичної традиції. Залучення магії у побудову сюжету є поширеним у міфотворчості. Можна згадати, наприклад, богів, котрі для досягнення мети вдавалися до магічного перевтілення. Типовою у казках є також демонстрація чарівної майстерності та обертання на різних тварин. В даному випадку магія є засобом опосередкованого ускладнення завдання учня-протагоніста, який за сюжетом перевищує власного вчителя у володінні магією.

Характерною рисою нео-міфології порівняно до міфотворчості є звуження символічної значущості її образів і мотивів, поряд із деяким посиленням значущості соціальної. В нео-міфології Толкієна цей процес набуває логічного завершення. Соціальний аспект починає домінувати майже абсолютно, у той час як естетичні параметри літературного тексту майже цілком знехтувані на користь тематично-проблемного плану.

Роман Толкієна "Володар кілець" трактується як "міф про трансформацію людства" [2], про перехід від ворожого урбаністичного світу до природного "міфічного духа", до примирення позачасової дуалістичної людської особистості, до проголошення життєстверджуючої ідеології як єдино можливого спасіння.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Moseley C. Writers and Their Work.— J.R.R.Tolkien. Northcote House, Plymouth, 1997.
2. Shippey T.A. The Road to Middle-earth. Harper Collins Publishers, London, 1992.
3. Tolkien J.R.R. The Lord of the Rings. Grafton, London, 1997.
4. Пропп В.Я. Морфология волшебной сказки./ Собрание трудов.-Т.2.— М.: Изд-во "Лабиринт", 1988.